

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Відокремлений структурний підрозділ «Глухівський агротехнічний фаховий коледж Сумського національного аграрного університету»

СХВАЛЕНО

рішенням педагогічної ради
ВСП «Глухівський
агротехнічний фаховий
коледж Сумського НАУ»,
протокол №1 від 31.08.2023р.

ВВЕДЕНО В ДІЮ

наказом директора
ВСП «Глухівський
агротехнічний фаховий
коледж Сумського НАУ»
від 31.08.2023р. №63-ОД
Директор коледжу

А.В. Литвиненко

Методичні рекомендації щодо організації та проведення семінарських та практичних занять у ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж Сумського НАУ»

ПЕРЕДМОВА

Контроль є важливим чинником управління освітнім процесом, одним із дієвих засобів підвищення ефективності пізнавальної діяльності. Важливим інструментом підвищення якості освіти виступає вдосконалення порядку організації та проведення навчальних занять.

Будь-яка система організації навчального процесу повинна підвищувати мотивацію здобувачів освіти до навчання через постійний контроль їхніх знань та умінь, гласність результатів, змагальність. Потрібно постійно активізувати роботу здобувачів освіти протягом семестру або періоду викладання навчальної дисципліни, мотивувати їх працювати систематично і самостійно, розширювати можливості для всебічного розкриття здібностей здобувачів освіти, розвивати їхнє творче мислення, розширювати межі самостійної роботи і докорінно удосконалювати відносини в ланці «викладач- здобувач», створюючи атмосферу співробітництва.

Таким чином, Методичні рекомендації щодо організації та проведення семінарських та практичних занять у ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж Сумського НАУ» розроблені з метою ознайомлення науково-педагогічних працівників коледжу з загальними підходами до методики навчання, алгоритмом поетапної підготовки до проведення семінарських та практичних занять.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Методична робота – це заснована на досягненнях науки і передового досвіду система організаційної, науково-практичної, дослідницької, інформаційно-технічної діяльності коледжу, циклової комісії, педагогічних / науково-педагогічних працівників, яка здійснюється для підвищення ефективності освітнього процесу, якості знань здобувачів освіти та удосконалення професійної компетентності педагогічних / науково-педагогічних працівників.

Методика навчання – це спосіб організації практичної та теоретичної діяльності учасників освітнього процесу, зумовлений закономірностями та особливостями змісту навчальної дисципліни.

Зміст методики навчання складає:

а) виявлення пізнавального значення відповідної навчальної дисципліни та її місця в системі освіти (підготовки фахівця).

б) визначення завдань даної навчальної дисципліни та її змісту.

в) визначення та застосування відповідних методів, методичних засобів, форм організації навчання для опанування змісту навчальної дисципліни.

Завдання методики навчання полягають у тому, щоб на основі:

1) вивчення явищ, процесу окремої навчальної дисципліни розкривати між ними закономірні зв'язки.

2) виявлених закономірностей установлювати нормативні вимоги до навчальної діяльності викладача (викладання) та пізнавальній діяльності здобувача (вивченню, вченню).

Термін «методика навчання» застосовується також у більш вузькому значенні – як вчення про методи навчання.

Методи навчання – це способи упорядкованої взаємопов'язаної діяльності викладачів та здобувачів, спрямовані на досягнення поставлених цілей.

Обов'язком викладача при підготовці та передачі навчальної інформації здобувачам освіти є:

а) визначення мети, завдань та змісту навчальної інформації;

б) модернізація методики викладання та навчання, яка сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти;

в) формування у здобувачів освіти мотивації до навчання;

г) уміле використання різноманітних видів контролю для вдосконалення процесу управління навчально-пізнавальною діяльністю здобувачів освіти.

Усі **методи навчання**, що використовуються у навчальному процесі коледжу, умовно **поділяються на три групи:**

1) **методи організації навчання (методи організації навчально-пізнавальної діяльності):** пояснення, інструктаж, розповідь, лекція, бесіда, діалог;

2) **інноваційні методи та форми навчання (методи здійснення навчально-пізнавальної діяльності):** ділові, рольові або імітаційні ігри (метод «рольових ігор»); майстер-класи; тренінги; дебати, обговорення, дискусія (проблемно-

пошуковий метод); метод конкретних ситуацій («кейс-метод»); метод створення ситуативних завдань; метод «мозкового штурму»; «дерево» рішень; творчу роботу з понятійним апаратом (метод творчого пошуку); вирішення тематичних кросвордів; проведення різноманітних експериментів; соціологічні дослідження; навчальні групи які співпрацюють (групова робота здобувачів); усні (публічні) виступи, повідомлення, інтерв'ювання; аудіовізуальний метод навчання тощо;

3) *методи контролю і самоконтролю у навчанні (методи контролю навчально-пізнавальної діяльності)*: усний, письмовий, тестовий, графічний контроль, самоконтроль і самооцінка у навчанні.

Матеріальними засобами передачі навчальної інформації є:

а) друкована навчальна інформація (навчальні посібники, підручники, довідники, нормативно-правові акти, таблиці, плакати, інформаційні стенди).

б) технічні засоби навчання (мультимедійний проектор, слайди, відеофільми, звукозаписи, електронна бібліотека тощо).

Семінарське заняття (від лат. *seminarium* – розсадник) – це вид навчального заняття, на якому викладач організує обговорення за попередньо визначеними темами, а здобувачі освіти перевіряють, поглиблюють та закріплюють знання з відповідної навчальної дисципліни, аналізують практику, оволодівають основами процесів.

Практичне заняття (від грец. *prakticos* – діяльний) – це вид навчального заняття, на якому викладач організує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує уміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачами відповідно сформульованих завдань.

Будь-яке навчальне заняття (семінарське або практичне) повинно представляти собою логічну, психологічну, організаційну, наукову, виховну та методичну єдність. Відповідно, **компонентами навчального заняття є:**

1) *організаційний* – це старанна підготовка до навчального заняття як викладача, так і здобувача освіти, продуманий науково-методичний комплекс забезпечення, відбір форм і методів, раціональний розподіл часу та організація плідної роботи всієї групи й кожного здобувача окремо;

2) *науковий* – це високий науковий рівень викладання, глибоке знання навчального матеріалу, нових досягнень у своїй та суміжних з нею галузях знань, уміння ними розпорядитись;

3) *логічний* – це послідовний, логічний зв'язок всіх етапів навчального заняття як єдиного цілого;

4) *психологічний* – викладач і здобувач освіти виступають у ролі партнерів, а на самому навчальному занятті панує атмосфера доброзичливості, емоційності, зацікавленості, відкриття чогось нового, що спонукає здобувача освіти до творчої активності, бажання брати участь в обговоренні проблем, співпрацювати з викладачем;

5) *методичний* – це методичне забезпечення різноманітних методів навчання і контролю, які відповідали б виду навчального заняття (семінарському або практичному) та його цілям та сприяли їх реалізації;

6) *виховний* – при викладанні навчальної дисципліни, викладач використовує не лише «технічний», а й гуманітарний її потенціал, тобто орієнтація на здобувача освіти, формування його пізнавальних інтересів і потреб.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ

3.1. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття (від лат. *seminarium* – розсадник) – це вид навчального заняття, на якому викладач організовує обговорення за попередньо визначеними темами, а здобувачі освіти перевіряють, поглиблюють та закріплюють знання з відповідної навчальної дисципліни, аналізують практику, оволодівають основами процесів.

Основна мета семінарського заняття – опанування здобувачами освіти навчальної дисципліни забезпечення глибокого і всебічного аналізу та колективного обговорення основних її проблем, а також навчання здобувачів елементам творчого застосування отриманих знань на практиці.

Досягнення зазначеної вище мети здійснюється шляхом виконання під час проведення семінарського заняття таких *основних завдань*, як:

а) поглиблення і закріплення у здобувачів освіти знань, отриманих в процесі

вивчення навчальної дисципліни;

б) оволодіння здобувачами освіти навичками усного і письмового викладання навчального матеріалу;

в) формування у здобувачів освіти правового світогляду, здатності пов'язувати загальнотеоретичні положення з вимогами повсякденної практики;

г) розвиток у здобувачів освіти пізнавальної активності та уміння творчо застосовувати навчальний матеріал;

д) розвиток у здобувачів освіти уміння логічно висловлюватися і аргументувати свої думки, слухати один одного, продуктивно критикувати, формулювати питання.

Семінарські заняття є дієвою формою розвитку продуктивного мислення здобувачів під час обговорення проблем, втягування їх у колективну пізнавальну діяльність. Семінарське заняття надає здобувачам освіти можливість оволодіти знаннями, влучно, логічно й аргументовано викладати свої думки та вести дискусію.

Семінарське заняття є груповим заняттям, яке проводиться під керівництвом викладача, як правило, після прочитаної здобувачам лекції з відповідної теми навчальної дисципліни і самостійної їх підготовки. Це вид навчального заняття, на якому викладач організує дискусію навколо попередньо визначених питань.

Семінарське заняття – це завжди безпосереднє контактування зі здобувачами освіти, встановлення довірливих відносин, продуктивне педагогічне спілкування.

Досвідчені викладачі, формуючи атмосферу творчої роботи, орієнтують здобувачів на виступи за характером оцінки, дискусії, співвідносячи їх із простим викладом вивчених та підготовлених тем, заслуховуванням рефератів. Викладач дає установку на прослуховування або акцентує увагу здобувачів освіти на оцінці та обговоренні, залежно від тематики та ситуації.

Викладачі ВСП «Глухівський агротехнічний фаховий коледж Сумського НАУ», які проводять семінарські заняття, зобов'язані дотримуватися силабуса навчальної дисципліни щодо тем відповідних занять, але при цьому не

обмежуються в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах викладення його здобувачами освіти.

Обсяг семінарських занять визначається у навчальному плані, а їх тематика – у силабусі відповідної навчальної дисципліни.

Під час проведення семінарських занять викладач повинен дотримуватись правил академічної доброчесності.

Досягнення мети та виконання завдань семінарських занять значною мірою залежать від їх раціональної організації та активних методів проведення, а саме:

- а) тематичних дискусій та диспутів;
- б) колективного пошуку відповідей і ролей;
- в) бесіди і вільного обміну думками;
- г) інформації про конструктивні пропозиції здобувачів;

Крім організаційних моментів, важливу роль відіграє методика проведення семінарських занять. Основною складовою частиною більшості семінарських занять є виступи здобувачів освіти, які можуть бути у вигляді розповіді (інколи включають елементи лекції), ілюстрації та демонстрації. Після виступу здобувача розгортається бесіда, в якій беруть участь основний доповідач, викладач та всі інші присутні здобувачі.

Хід семінарського заняття та його структура за традиційною методикою викладання може визначатися наступним чином:

1) *вступне слово викладача* – визначається основна мета семінарського заняття; взаємозв'язок теми даного семінарського заняття з темою (-ми) попереднього семінарського заняття;

2) *обговорення питань семінарського заняття* – використання обґрунтованих міркувань здобувачів освіти з приводу виступів учасників семінарського заняття, запитань, які виникають у здобувачів, організація дискусії, корегування її в межах запланованої теми, короткий висновок після кожного питання;

3) *заключне слово викладача* – реалізація мети семінарського заняття, конструктивний аналіз усіх виступів та відповідей, обґрунтування виставлених оцінок.

Слід уникати стандартизації семінарських занять, більше урізноманітнювати їх, активізувати пізнавальну діяльність здобувачів освіти як під час самостійної підготовки, так і на самих заняттях.

Під час проведення семінарських занять викладач:

- а) повторює і закріплює знання здобувачів освіти;
- б) демонструє неоднозначність підходів до вирішення теоретичних проблем правового характеру;
- в) готує до застосування теоретичних відомостей на практиці;
- г) контролює засвоєння навчального матеріалу.

Найбільш типовими помилками у методиці проведення семінарських занять є:

- 1) намагання викладача перетворити семінар на лекцію, демонстрацію власних знань і професійної компетенції при низькій активності здобувачів освіти;
- 2) повне наслідування лекції, коли на семінарі відбувається буквально дослівний переказ сказаного лектором;
- 3) перетворення виступу слухача на діалог «викладач-здобувач» на фоні інертності аудиторії;
- 4) відхід від зазначеної теми семінару, обговорення інших проблем;
- 5) недотримання розподілу часу, непропорційний розподіл часу при розгляді питань.

3.2. ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичне заняття (від грец. *prakticos* – діяльний) – це вид навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачами відповідно сформульованих завдань.

Основна мета практичного заняття – набуття здобувачами освіти практичних умінь і навичок у процесі застосування теоретичних знань на практиці.

Досягнення зазначеної вище мети забезпечується шляхом виконання під час

практичних занять таких *основних завдань*, як:

- а) закріплення у здобувачів освіти теоретичних знань шляхом залучення їх до вирішення різних навчально-практичних та пізнавальних завдань;
- б) набуття здобувачами освіти умінь і навичок тлумачення та застосування нормативно-правових актів, спеціальної літератури, технічних засобів;
- в) підготовка здобувачів освіти до самостійного виконання (вирішення) практичних завдань (ситуацій), написання контрольних робіт;
- г) підготовка здобувачів освіти до майбутньої практичної діяльності.

Обсяг практичних занять визначається у навчальному плані, а їх тематика – у силабусі відповідної навчальної дисципліни.

Під час проведення практичних занять викладач повинен дотримуватись правил академічної доброчесності.

Практичні заняття мають відповідати наступним вимогам:

- 1) усвідомлення викладачем і здобувачами освіти необхідності вироблення навичок і умінь, що мають професійну спрямованість;
- 2) навчання здобувачів освіти раціональних методів оволодіння уміннями і навичками;
- 3) забезпечення самостійної діяльності кожного здобувача освіти;
- 4) дотримання системності і логічної послідовності у формуванні умінь і навичок;
- 5) розробка завдань з чіткою професійною спрямованістю;
- б) обов'язкове включення творчих завдань; систематичний контроль за виконанням практичних завдань.

Традиційно, до складових елементів практичного заняття належать ***наступні етапи роботи:***

- а) повторення базового теоретичного матеріалу шляхом фронтальної бесіди у вигляді питань здобувачам з певною послідовністю або відповіді викладача на незрозумілі питання лекції;
- б) пояснення певного типу завдань з демонстрацією загальних шляхів та правил їх вирішення;
- в) організація вирішення завдань перед аудиторією;

г) аналіз їх вирішення з опорою на теоретичний матеріал.

Методика проведення практичних занять повинна сприяти відпрацюванню умінь і навичок вирішення завдань, аналізу практичних ситуацій, використання нормативної та довідкової літератури. Здобувачі освіти повинні вивчати ті типові завдання, з якими їм доведеться зустрітися в професійній діяльності. Одночасно, здобувачів потрібно навчати не тільки стандартним процедурам, але і пошуковій діяльності в процесі розв'язування практичних задач. У пошукових завданнях потрібно дотримуватись раціонального співвідношення традиційних і проблемних методів навчання.

Критеріями підготовки здобувачів освіти до практичних занять традиційно вважаються:

- 1) знання відповідної літератури;
- 2) володіння методами досліджень;
- 3) уміння робити логічні побудови, ілюструвати теоретичні положення самостійно підібраними прикладами.

На практичному занятті здобувачі освіти під керівництвом викладача глибоко і всебічно обговорюють практичні завдання. Для посилення активності і закріплення знань викладач повинен залучати до участі в обговоренні теоретичних і практичних питань якомога більшу кількість здобувачів. Це досягається постановкою додаткових питань, спрямованих на розкриття, деталізацію різних аспектів основного питання, особливо практичного досвіду, складних ситуацій.

Після обговорення кожного питання викладачу доцільно дати оцінку виступів, акцентувати увагу на найбільш суттєвих положеннях, проблемах і можливих варіантах їх вирішення.

У кінці практичного заняття викладач виставляє здобувачам оцінки за ступінь активності при обговоренні питань, за глибину засвоєння навчального матеріалу, а також за належне виконання індивідуальних завдань та уміння використовувати отриманий навчальний матеріал.

Методика проведення практичних занять може бути різноманітною, вона залежить від авторської індивідуальності викладача, важливо, щоб

різноманітними методами досягалася загальна дидактична мета.

Найбільш типовими помилками у методиці проведення практичних занять є:

а) робота лише з тими здобувачами освіти, які мають високі показники успішності;

б) низький рівень активності групи, відсутність співробітництва;

в) неврахування рівня підготовленості групи: занадто складні чи занадто легкі завдання;

г) намагання уникнути проблемних питань, що можуть виникати під час вирішення завдань;

д) відрив теорії від потреб практики;

е) диспропорція між індивідуальними і груповими завданнями.